अंतंनाशंगतंअंतगतं द्वितीयाश्रितेतिसमासः तर्षःतृष्णा ॥ ६ ॥ शाश्वतस्येतिभावप्रधानोनिर्देशः अन्यथासुखदुःखसाधनयोर्विपरीतं ॥ ७ ॥ प्रख्येस्वच्छे आत्मनिबुद्धौ ॥ ८ ॥ प्रसृतैर्विषयेष्वनुगतैःनि
यतैर्निगृहीतैःइंद्रियैरूप्यंतेनिरूप्यंतेइतिइंद्रियरूपेभ्यःशब्दादिभ्योयच्छेत् आत्मानंइंद्रियसंज्ञंमनसैवनिगृह्णीयात् ॥ ९ ॥ लवणोदकन्यायेनकारणेकार्यलयनियमादिंद्रियमनोबुद्धिज्ञानमहतांपूर्वपूर्वस्यो
त्तरोत्तरस्मिन्प्रविलयायतेषांकार्यकारणभावमाह इंद्रियेभ्यइति पूर्वंकारणं ज्ञानंजीवात्मा महत्परमात्मा तथाचानेनैवक्रमेणश्रुतावपिइंद्रियादीनांप्रविलापनंदृश्यते यच्छेद्वाङ्मनसीप्राज्ञस्तद्यच्छेज्ज्ञानआत्म
नि ज्ञानमात्मनिमहतिनियच्छेत्तद्यच्छेच्छांतआत्मनीति श्रुत्यर्थस्तुवाक्वाचंवागादिबाह्येंद्रियाणिमनसिनियच्छेत् मनसीइतिदैर्घ्यंछांदसं वागादिव्यापारमुत्सृज्यमनोमात्रेणावतिष्ठेतेत्यर्थः मनोपिविषयविक
ल्पाभिमुखंज्ञानशब्दोदितायांबुद्धौनियच्छेत् तांचमहत्यात्मनिभोक्तरिनियच्छेत् अस्मीत्येतावन्मात्रेणावतिष्ठेत तमपिशांतेपरस्मिन्नात्मनिपरस्यांकाष्ठायांअपास्तसमस्तविशेषेनियच्छेदिति ॥ १० ॥ प्र
विलापनक्रमनियमायउत्पत्तिक्रममाह अव्यक्तादिति अव्यक्तात्शुद्धचिन्मात्रात् युक्तंव्यापृतं मनसःश्रोत्रादीनि श्रोत्रादिभ्यःशब्दादयःप्रसृताइत्यर्थः तथाचसुषुप्तौश्रोत्रंसर्वैःशब्दैःसहाप्येतिमनःसर्वैर्ध्यानैः

तर्षच्छेदोनभवतिपुरुषस्येहकल्मषात् ॥ निवर्ततेतदातर्षःपापमंतगतंयदा ॥ ६ ॥ विषयेषुतुसंसर्गाच्छाश्वतस्यतुसंश्रयात् ॥ मनसाचान्यथाकांक्षन्परंनप्रति
पद्यते ॥ ७ ॥ ज्ञानमुत्पद्यतेपुंसांक्षयात्पापस्यकर्मणः ॥ यथादर्शतलेप्रख्येपश्यत्यात्मानमात्मनि ॥ ८ ॥ प्रसृतैरिंद्रियैर्दुःखीतैरेवनियतैःसुखी ॥ तस्मादिंद्रियरूपेभ्यो
यच्छेदात्मानमात्मना ॥ ९ ॥ इंद्रियेभ्योमनःपूर्वंबुद्धिःपरतराततः ॥ बुद्धेःपरतरंज्ञानंज्ञानात्परतरंमहत् ॥ १० ॥ अव्यक्तात्प्रसृतंज्ञानंततोबुद्धिस्ततोमनः ॥ मनः
श्रोत्रादिभिर्युक्तंशब्दादीन्साधुपश्यति ॥ ११ ॥ यस्तांस्त्यजतिशब्दादीन्सर्वांश्चव्यक्तयस्तथा ॥ विमुंचेत्प्राकृतान्ग्रामांस्तान्मुक्तामृतमश्नुते ॥ १२ ॥ उद्यन्हिस
वितायद्वत्सृजतेरश्मिमंडलं ॥ सएवास्तमपागच्छंस्तदेवात्मनियच्छति ॥ १३ ॥

सहाप्येतीत्यात्मनिसविषयाणामिंद्रियमनआदीनांलयः प्रबोधेचएतस्मादात्मनःसर्वेप्राणायथायतनंविप्रतिष्ठंते प्राणेभ्योदेवादेवेभ्योलोकाइतिप्राणशब्दितेभ्यइंद्रियेभ्योदेवानामादित्यादीनांतेभ्योलोकानां
चोत्पत्तिःश्रूयते तस्मादुक्तएवशब्दार्थः ननुकिमर्थमयंक्रमोविवक्ष्यते असमाधौसमाधिभ्रमनिवृत्त्यर्थमितिब्रूमः तथाहि पूर्वपूर्वकक्षातःउत्तरोत्तरकक्षांप्रविविक्षतोयोगिनोनिरुध्यमानंचित्तंदैनंदिनलयाभ्या
साल्लीयतेत्रस्तपक्षिवत् पूर्वावस्थांवासहसागच्छति तावेतौलयविक्षेपौहेयतयाश्रूयेते लयविक्षेपरहितंमनःकृत्वासुनिश्चलं यदायात्युन्मनीभावंतदातत्परमंपदमिति तत्रस्थूलप्रपंचात्सूक्ष्मंगच्छन्मध्येलीनः
सुषुप्तएव सूक्ष्मात्कारणंगच्छन्लीनोविदेहः कारणात्शुद्धंगच्छन्लीनःप्रकृतिलयः शुद्धंप्राप्तोजीवन्मुक्तः तत्राद्यःसंसार्येवमध्यमौक्रममुक्तिभाजौअंत्यःसद्योमुक्तिभागिति ॥ ११ ॥ तदेतदाह यस्तानिति
त्यजतित्यजेत् व्यक्तयःव्यक्तीः शब्दाद्याश्रयभूतानिवियदादीनिकारणशरीराणिमुक्त्वाहार्दाकाशेभासमानानिविमुंचेत् प्राकृतान्प्रकृत्युत्थान्ग्रामान्ग्रामवदंतःकरणपांथस्यसंश्लेषस्थानानिस्थूलसूक्ष्मकार
णशरीराणिमुक्त्वामृतंकैवल्यमश्नुते ॥ १२ ॥ प्राकृतान्ग्रामानित्यत्रसांख्याभिमताप्रकृतिर्माप्रसंजीतिआत्मनएवेंद्रियाद्युदयास्तमयावितिसदृष्टांतमाहद्वाभ्यां उद्यन्निति ॥ १३ ॥

Digitized by Google